

privatim uni, alia alii revelavit. Est ergo distributio accommodata, ut ibi, *Ille docebit vos omnem veritatem*, & ibi etiam, *Vnctio docet vos de omnibus*. Spirituales igitur, & apostolici viri omnia discernunt, hoc est, supranaturalia & naturalia, spiritualia & corporalia, non singula, sed ea omnia, quæ ad salutem fuerint necessaria. Quibus rebus intellectis, nihil est opus respondere ad alterum eiusdem epistolæ testimonium. At vero prima ratio hoc modo eluditur. Non decet veros, gravesque theologos verborum ambiguitate ludere. Non itaque hoc loco iudicium usurpamus pro eius sententia, qui re ipsa, quam iudicat, superior est. Alioqui si ea semper esset vocis huius significatio, cum iuxta Paulum prophetæ duo, aut tres loquuntur, & cæteri diiudicant: oporteret hos, qui iudicium ferunt, & prophetis, & prophetia esse superiores. Asserimus ergo ecclesiam de scripturis, earumque sensu iudicare, id est, discernere humanam a divina, verum a falso. Atque ecclesia sine usurpata auctoritate, quemadmodum ante constituimus, hanc habet a Christo facultatem, *Spiritus, inquit, meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore seminis tui usque in sempiternum*. De qua re quoniam alio loco sumus fuisse disputaturi, nihil est nunc præterea dicendum. Rationes autem, quæ sequuntur, omnes iam sunt in quarti argumenti responsione confutata. Pergamus itaque ad reliquas controversias, & institutum ordinem perfequamur.

CAPVT IX.

Ostendit illos libros, de quibus erat controversia, habendos esse sine dubio pro canonicis.

IN secunda huius controversiæ parte polliciti sumus nos quidem ostensuros, quatuordecim illos libros, qui in dubium sunt vocati, canonicos esse. Id ut fiat quam brevissime, sit prima conclusio.

Baruch a canone sanctarum scripturarum eximere, non solum temerarium, sed etiam erroneum est. Erroneum vero hic appello,

illo, quoniam varia & ambigua est huius nominis significatio, id quod hæresi proximum; hæresim non audeo vocare.

Hæc primum patet ex concilio Florentino sub Eugenio IV. in Decreto super unione Iacobinorum, & Armeniorum. Vbi Baruch inter prophetas, & sacros auctores annumeratur.

Deinde Synodus Tridentina sub Paulo III. aperte librum Baruch in canonicis censet. Erroneum igitur est, illum a canonicis excludere. Nam & Eusebius lib. de demonstr. evang. cap. 19. Prophetiam Baruch divinam esse non dubitat affirmare. Affirmat quoque idem Clemens Alexandrinus, lib. 2. pædag. cap. 3.

Denique in vigilia Pentecostes nomine prophetæ toti populo Christiano per omnes ecclesias legitur. Qua in re si ecclesiæ Christi fallerentur, perniciosissime fallerentur. Quid ita? Nempe simul atque populus intelligeret se in re eiusmodi a sacerdotibus ludificari, nullam deinceps certam fidem haberet, aut prophetias, aut etiam evangelia proponentibus: ut qui in simili causa, atque negotio iam & essent falsi, & fefellerent. Quod si hic plebis Christianæ fides vacillat, & claudicat: certe ego non video, quo alio in loco possit firma consistere. Eorum autem, qui volunt plebem rudem, non a sacerdotum auctoritate pendere, sed per seipsam exquirere, an liber, qui legitur, canonicus sit, iam pridem explosa sententia est.

Fateamur ergo, ne in ecclesiæ doctrina graviter erremus, librum Baruch, quem illa nomine prophetæ a multis annorum centuriis legit, inter canonicos esse censendum. Nec enim viro cuique pio persuaderi potest, Deum passurum fuisse, ut populus Christianus tot sæculis in re adeo gravi deluderetur.

Secunda conclusio, *Thobiam, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum, duosque Machabaorum libros a canone reicere, multo magis erroneum est, ne dicam hæreticum*. Augustinus in primis hos etiam sex inter alios canonicos enumerat, lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 5. ubi divinarum scripturarum catalogum intexit ex communi ecclesiæ proculdubio sententia.

Isidorus quoque 6. etymolog. cap. 1. de his libris loquens ait, quod licet eos Hebræi intra suum canonem non recipiant, sed ecclesia Christiana inter divinos honorat, & prædicat libros.

Hanc præterea conclusionem definit Innocentius primus in epistola ad Exuperium Tolosanum episcopum, cap. ultimo, quo loco sanctarum scripturarum libros inseruit.

Gelasius etiam Papa cum concilio 70. Episcoporum id decrevit: asseruitque hos quoque libros sanctam, & Catholicam Romanam ecclesiam in ordine veteris testamenti suscipere, ac venerari.

Hanc eandem conclusionem docet concilium tertium Carthaginense. Quod tamen si provinciale fuit, confirmatum est tamen & a Leone IV. 20. dist. cap. de libellis, & a Synodo in Trullo celebrata. Nec movere nos debet, quod Trullana illa synodus concilium Carthaginense probasse legitur, non concilia. Quoniam apud Græcos Carthaginense unicum est, quod Græcum vocatur, in cuius 24. cap. hæc habetur sacrorum librorum annumeratio. Tametsi Patres Trullenæ synodi non concilium Carthaginense probent numero singulari, ut Gratianus accepit, sed canones editos in nova Carthagine.

Postremo, hanc eandem conclusionem habes apud duo concilia iam citata, & Florentinum sub Eugenio IV. & Tridentinum sub Paulo III.

Tertia conclusio, *Hereticum est epistolam ad Hebræos inter canonicas non reponere.* Primo, quoniam adversatur definitioni omnium pontificum, & conciliorum sacros libros annumerantium: ut Innocentii primi, atque Gelasii, concilii tertii Carthaginensis, Florentini insuper, ac Tridentini, denique Laodicensis. (1) Quod utique concilium manifeste confirmatum est a synodo Trullana.

Deinde probatur hæc conclusio, quoniam epistola ad Hebræos recepta est in concilio Niceno: ut auctor Div. Thomas in commentariis super eandem. Rem vero adeo gravem

(1) Cap. 59. Cap. 2. 16. dist. 6. quoniam.

vem vir sanctus non astrueret, nisi compertum habuisset.

Præterea, manifeste id ostenditur ex concilio Ephesino, cuius verba sunt. (2) *Pontificem, & apostolum confessionis nostræ factum esse Christum divina scriptura commemorat. Si quis ergo Pontificem & apostolum nostrum negat esse factum ipsum Dei verbum, anathema sit.* Hactenus concilium. Id autem non alio loco, nisi in epistola ad Hebræos apostolus dixit. Divina igitur scriptura est: ex cuius etiam solius auctoritate efficacæ argumentum trahitur ad hæresim revincendam.

Quod si post tam præclara, & summorum Pontificum, & conciliorum testimonia, sanctos auctores in huius sententiæ confirmationem citare voluero, vereor mihi illud obiiciatur, quod asseram in re non dubia testes minime necessarios. Atqui, non est leve argumentum, quod ex communi omnium sanctorum consensione ducitur. Atque ut Græcos scriptores præteream, quorum omnium (ut Hieronymus ad Dardanum ait) manet ad unum firma consensio: utque Latinos omittant reliquos præter unum Hieronymum (de quo, quid sentiat, postea differemus) D. Augustinus constantissime ubique tenet, hæc epistolam esse canonicam. Nam, & lib. 2. de doctrina Christiana (3) in canonem sanctarum scripturarum refert, & tertio de Trinit. ita solidam credit huius epistolæ auctoritatem, (4) ut ab ea (sicut ne ab aliis quidem divinis scripturis) aberrare non liceat. Cumque post Augustini tempora omnes sancti, omnes Theologi, omnes catholici, præ canonica eam epistolam habuerint, quid est, quod iuniores isti in meridianam lucem tenebras inferre conantur? Nisi volunt universam ecclesiam ab hinc mille annos in summo errore, inque magna huius quæstionis ignoratione versatam: cuius videlicet usu cunctis gentibus nomine Apostoli hæc epistola legitur.

Quarta conclusio, *Hereticum est epistolam Iacobi in canonicas non referre.* Primo, quoniam Hieronymus in lib. de viris

I 2

ris

(2) Cap. 10. (3) Cap. 8. (4) Cap. 11. Vide lib. 1. de Baptismo parvul. cap. 27.

ris illustribus asserit hanc (licet aliquando fuerit dubitatum) paulatim tamen procedente tempore meruisse auctoritatem. Iam ergo vel D. Hieronymi ætate hanc epistolam ecclesia receperat.

Item quoniam Innocentius, & Gelasius, conciliaque omnia, Carthaginense, Laodicense, Florentinum, Tridentinum, eam inter sacras reposuerunt. His adde sanctos antiquos, quos nominatim etiam postea commemorabimus, omnesque iuniores; cum veteribus Theologis scholasticis, breviter omnes catholicos. Vsu quippe ecclesiæ legitur ubique gentium pro sacra, & apostolica. Abeat igitur Lutherus, & relictis gravissimis testimoniis, sibi soli fidem habeat, testi scilicet integro, atque incorrupto. Nos autem solido fundamento innixi teneamus illam esse canonicam.

Atque si super hoc ecclesiæ fundamentum sane ædificare volumus, secundam epistolam Petri, duas posteriores Ioannis, & illam aliam Iudæ in canonicis numeremus, huiusque contrarium dogma hæreticum censeamus. Causæ enim omnino subsunt eadem, quas dixi paulo ante.

Prima, quod huius sententiæ fuit Hieronymus in epistola ad Paulinum: Augustinus 2. de doctr. Christi. cap. 8. Isidorus 6. libr. Etymologiarum cap. 1. Damascenus, 4. libr. cap. 18., ne omnes commemorem antiquos. E quibus nullus ex his epistolis tanquam divinis testimonia non refert.

Altera, quod Innocentius, Gelasius, concilium Laodicenum, Carthaginense, Florentinum, Tridentinum, illas communi consensu in canonicis supputant. Id quoniam constat inter omnes, fateamur opus est, has esse canonicas.

Postrema, quod diversis anni temporibus has ecclesia universalis nomine Apostolorum proponit, & legit. Quia in re (ut eundem locum frequentius urgeam) si populus a sacerdotibus ludificaretur, nulla postea ratione posset adduci, ut suis pastoribus etiam in eandem sententiam concurrentibus fidem indubitam haberet. Quo malo non aliud gravius in ecclesiam posset invadere.

Quinta conclusio. *Librum Apocalypsis a canonicis excipere hæreticum est.* Patet in primis, quoniam D. Hieronymo aucto-

cto-

ctore in libr. de viris illustribus, & in epistola ad Dardanum, & in epistola ad Paulinum, & aliis quoque locis, D. quoque Augustino referente, 2. de doctr. Christi, ecclesia librum Apocalypsis pro canonico habet.

Item Epiphanius hæres. 51. quæ fuit Alogorum, tanquam hæreticos eos refellit, qui Ioannis sive evangelium, sive Apocalypsim scripturam sacram esse negant. Et Clemens Alexandrinus, libr. 2. pædag. cap. 12. inter scripturas Apocalypsim censet. Et Dionysius, lib. Eccl. Hierar. cap. 3. evangelistæ Ioannis esse comprobat. Et Orig. apud Euseb. 6. lib. eccles. hist. cap. 18. Ipse quoque idem Euseb. in Chronicis. Ac Dionys. Alex. per Dei spiritum sine dubio Apocalypsim esse scriptam affirmat, Eusebio auctore, 7. lib. eccles. histor. cap. 23. Et Iustinus Martyr apud Euseb. lib. 4. eccles. histor. cap. 18. Extat locus in dialog. cum Tryph. Et Irenæus, lib. 4. adversum hæreses. Et Chrysostomus, Suida referente. Et Damascenus 4. lib. cap. 18. Nam recentiores prætereo, qui hunc etiam librum suis commentariis illustrarunt, Bedam, Casiodorum, Rabbanum, Rupertum, Richardum a sancto Victore, &c.

Quamobrem verissime Tertullianus, lib. 4. adversus Marcionem, astruit ordinem episcoporum ab Apostolis succedentium hunc eundem librum Ioanni Evangelistæ tribuere. Scriptura igitur sacra est, si ordini episcoporum ab Apostolis succedentium credimus.

Præterea, Innocentius, Gelasius, Concilium Carthaginense, Florentinum, Tridentinum inter libros canonicos habendam esse Apocalypsim definierunt.

Præterea concilium Toletanum quartum, *Apocalypsim*, inquit, *multorum conciliorum auctoritas, & præsulum Romanorum synodica decreta inter divinos libros recipiendam esse constituerunt, & quia plurimi sunt, qui eius auctoritatem non recipiunt, si quis deinceps non receperit, excommunicationis sententiam habebit.* Hactenus concilium.

Tandem, cum usu ecclesiastico nomine Ioannis evangelistæ, hoc est, tanquam sacra populo legenda proponatur: dubitare non licet, quin sit canonica. Quibus rebus, & aper-
tissime expositis, & firmissime corroboratis, satis docuisse

vi-

videor id, quod secunda quæstionis huius parte promiseram, quatuordecim illos libros veteris, ac novi testamenti honore divino cum sacris reliquis afficiendos, habendosque posthac citra controversiam pro canonicis.

CAPVT X.

Continet argumentationes adversariorum contra ea, quæ capite superiore definita sunt.

Nunc tertia pars argumenta subiiciet, quibus permoti esse videntur, qui aduersa dogmata, temere, & inconsulte tenuerunt. Nam, quod Lutherus argumentatur, nullum librum veteris testamenti a Christiano recipiendum, quia si accipimus Moysen in uno mandato, oportet Moysen totum accipere, circumcidi, & Sabbatum observare, nihil est cur sollicitari debeamus: cum & Tertullianus libris quinque aduersus Marcionem, & Augustinus triginta tribus libris contra Faustum Manichæum, non hoc solum Lutheri argumentum, sed & multa alia copiose, doctèque refutauerint. Præterquam quod multas multorum obiectiones dedita etiam opera in hoc libro dissimulamus, partim quod frivola sint, & nugatoria, docuit autem prudenter Aristoteles, quolibet stulto profertente contraria non decere sollicitum esse sapientem: partim, quod sint, aut curiosa, aut inutiles, nec in opere, quod ego, & gravissimum, & utilissimum fore cupio, expectandum est, dum de remo inflexo, & de collo columbæ respondeam.

Primum itaque argumentum primam conclusionem præfinitam labefactare conatur. Quod Baruch libellum illum, nec Augustinus, nec Damascenus, nec Innocentius, nec Gelafius, nec concilium Laodicenum, nec Carthaginense in numero librorum canonicorum supputarunt. Imo Augustinus, cum totum canonem scripturarum divinarum texere se profiteretur, libellum Baruch in numeratione prætermisit. Et Innocentius cæteris præter hunc unum supputatis, reliquos asseruit esse damnandos.

Confirmat autem huius argumenti vim proœmiolum in hunc

hunc librum. Vbi quoniam in Hebræo canone non habetur, propter notitiam solum legentium ascribi dicitur. Est autem defunctum ex proœmio D. Hieronymi in commentaria Hieremiæ. Ob quam etiam causam, cum Hieronymus reliquos omnes prophetas suis commentariis illustrasset, in hunc nihil prorsus commentatus est.

Secundum vero argumentum secundam conclusionem infirmare nititur. Quod Div. Hieronymus in prologo Galeato, qui præmittitur libris Regum, & in epistola ad Chromatium & Heliodorum, quæ Proverbiorum proœmium est, sex illos libros veteris testamenti excipit a canone. Quos autem libros reiicit Hieronymus, ecclesiæ reiicit: ut cap. sancta Romana, 15. dist. Gelafius tradit. Non igitur sunt canonici.

Confirmatur quoque idem alia argumentatione non levi. Nam Cyprianus in expositione symboli eosdem sex libros patrum auctoritate, a quibus se accepisse ait, a numero sacrorum eximit. Quod idem fecit Melito. Qui quidem ad Orientem huius rei sciscitandæ causa perrexit, ubi scilicet prædicationis nostræ cœpit exordium. Cumque diligenter de omnibus exploraverit, omni investigatione comperit, hos libros esse a veteris instrumenti canone reiiciendos, ut auctor est Eusebius, 4. ecclesiasticæ historiæ libr. cap. 26. Origenes etiam in Psalmum primum hos sex libros cum Hebræis a canone reiicit, quod Eusebius refert lib. 6. cap. 18. Sed & idem Eusebius, lib. 6. cap. 11. hos libros a sacris videtur eximere. Nec ab hac sententia alienus est Damascenus, 4. libr. cap. 18. Nec D. Thomas de Ecclesiastico certus est (1). Sed ne Div. quidem Augustinus in libro de cura pro mortuis gerenda. Epiphanius quoque in libello de ponderibus, & mensuris libros Sapientiæ, & Ecclesiastici a canone reiicit. Eadem autem est ratio de aliis quinque. Non est igitur tam explorata ista conclusio, quam volumus.

Confirmatur deinde huius argumenti robur. Quoniam in concilio Laodiceno ex veteri testamento ii solum enumerantur,

(1) 1. part. q. 89. art. 8. ad 2.